

Orhan Pamuk

IZDAVAČ**buybook**

Radićeva 4, Sarajevo
Tel: + 387 33 550-495
Fax: + 387 33 550-496
redakcija@buybook.ba
www.buybook.ba

ZA IZDAVAČA

Goran Samardžić
Damir Uzunović

NASLOV IZVORNIKA

Kafamda Bir Tuhaflık / Orhan Pamuk
Copyright © 2014, Orhan Pamuk
All rights reserved
© za bh. izdanje Buybook
© za prevod Buybook

Sva prava pridržana. Ni jedan dio ove knjige ne smije se reproducirati u bilo kojem obliku bez prethodnog dopuštenja izdavača.

PREVOD S TURSKOG

Sabina Bakšić
Alena Čatović

UREDNIKA

Ida Hamidović

LEKTURA

Vlasta Brajković

KOREKTURA

Buybook

LAYOUT

Boriša Gavrilović

NASLOVNICA

Fotografija na naslovnici: Ara Güler
Ideja za naslovnicu: Kerem Altuntaş – Orhan Pamuk
Ilustracija na str. 379: Ahmet Işıklı
Postavka naslovnice: Aleksandra Nina Knežević

ŠTAMPA

Grafotisak, Grude

Orhan Pamuk

ČUDNE MISLI U MOJOJ GLAVI

Priča o životu, pustolovinama, snovima i prijateljima
Mevluda Karataša
i
slika života u Istanbulu od 1969. do 2012. godine
viđena očima mnogih protagonista

S turskog prevele Sabina Bakšić i Alena Čatović

Sarajevo, 2015.

Za Asli...

“Čudne misli u mojoj glavi,
Osjećaj da ne pripadam ni tom vremenu,
Ni tom mjestu...”

William Wordsworth, *Preludij*

“Prvi koji je došao na zamisao da ogradi komad zemljišta i da kaže “Ovo je moje” i koji je uz to našao dovoljno naivne ljude da mu to povjeruju, bio je pravi osnivač građanskog društva.”

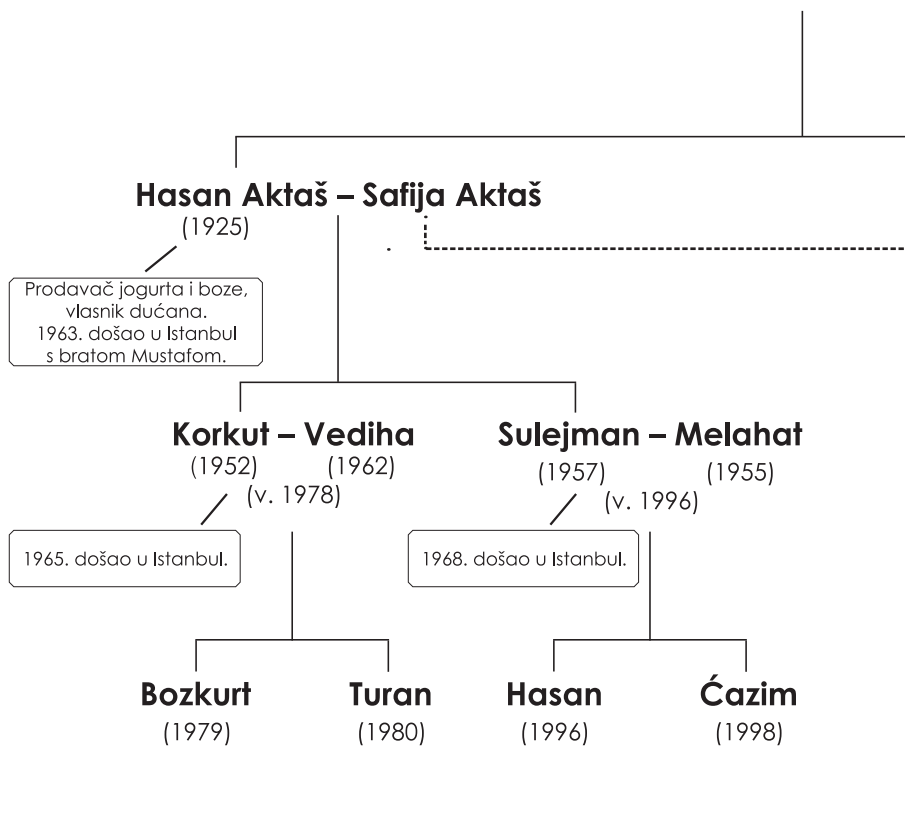
Jean-Jacques Rousseau, *O porijeklu nejednakosti ljudi*

“Dubina razlike između ličnog i zvaničnog stava naših građana dokaz je snage naše države.”

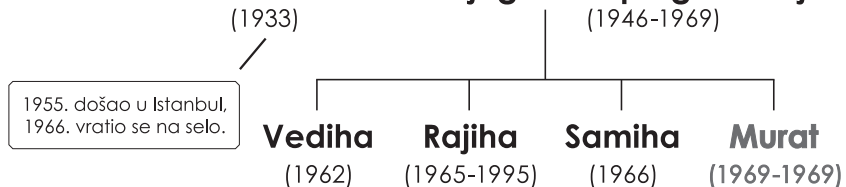
Dželal Salik, *Napisi*

Porodice braće Hasana Aktaša i

(Oženili su se sestrama Safijom i

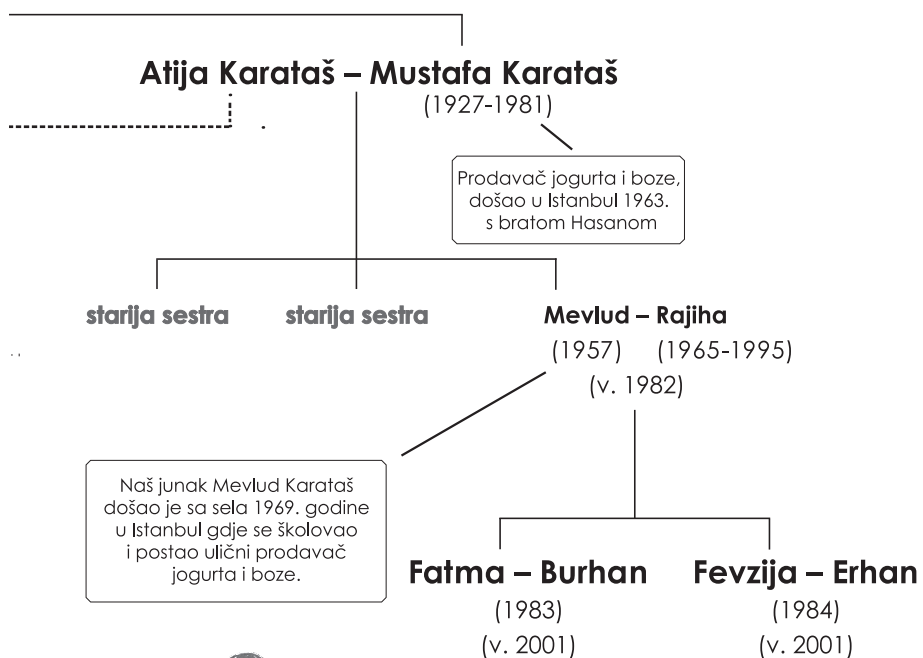

Abdurahman Grbavac – njegova supruga Fevzija

Mustafe Karataša, prodavača boze i jogurta

Atijom)

SADRŽAJ

I DIO (četvrtak, 17. juni 1982)

Mevlud i Rajiha

Nije lako ukrasti djevojku..... 17

II DIO (srijeda, 30. mart 1994)

Već dvadeset pet godina Mevlud svake zimske noći

Ostavite bozadžiju na miru 31

III DIO (septembar 1968 – juni 1982)

1. Mevlud na selu

Kad bi ovaj svijet govorio, ko zna šta li bi nam rekao? 51

2. Kuća

Brda na mjestu gdje prestaje grad..... 60

3. Poduzetni ljudi koji na praznom zemljištu podižu kuće

Ah, sine, ti si se uplašio Istanbula..... 66

4. Mevlud postaje prodavač

Nije tvoje da glumiš ponos..... 74

5. Muška gimnazija *Ataturk*

Dobro obrazovanje briše granicu između bogatih i siromašnih..... 82

6. Škola i politika

Sutra nema škole..... 89

7. Kino *Ručna radinost*

Pitanje života i smrti 101

8. Visina džamije na Duttepeu

Zar tamo neko živi? 108

9. Neriman

Ono što grad čini gradom 113

10. Šta se dogodi kad se na džamijske zidove zalijepe komunistički plakati

Neka Bog čuva Turke 118

11. Rat između Kultepea i Duttepea

Mi smo neutralni..... 129

12. Kako se oženiti djevojkom sa sela	
Moja kćerka nije na prodaju	143
13. Mevludovi brkovi	
Vlasnik zemljišta bez tapije	149
14. Mevlud se zaljubio	
Takva se slučajnost može dogoditi samo Božijom voljom.....	157
15. Mevlud napušta kuću	
Bi li je prepoznao da je sutra vidiš na ulici?	164
16. Kako se piše ljubavno pismo	
Tvoje su me oči ko strijele čarobne u srce pogodile.....	174
17. Mevludovi vojnički dani	
Je l' ti ovo kuća?.....	180
18. Vojni udar	
Groblje u industrijskoj zoni	189
19. Mevlud i Rajiha	
Nije lako ukrasti djevojku.....	196

IV DIO (juni 1982 – mart 1994)

1. Vjenčanje Mevluda i Rajihe	
Nas samo smrt može rastaviti.....	207
2. Mevlud prodaje sladoled	
Najsretniji dani u životu	215
3. Mevludova i Rajihina svadba	
Siroti prodavač jogurta postaje bozadžija	222
4. Pilav sa slanutkom	
Jelo je ukusnije kad je prljavo.....	231
5. Mevlud postaje otac	
Nipošto ne izlazi iz kamioneta.....	236
6. Samiha je pobjegla	
Za šta čovjek živi?	241
7. Druga djevojčica	
Kao da se njegov život događao nekom drugom	249
8. Kapitalizam i tradicija	
Mevludovo sretno porodično gnijezdo	252
9. Mahala Gazi	
Ovdje ćemo se pritajiti.....	265

10. Pomesti prašinu grada	
Bože Dragi, odakle sva ova prljavština?.....	275
11. Djevojke koje se nisu htjele udati	
Svratili smo u prolazu	288
12. Na Tarlabaši	
Najsretniji čovjek na svijetu	300
13. Sulejman stvara smutnju	
Je li tako bilo ili nije?	310
14. Mevlud je na drugom kraju ulice	
Uzet ću ih sutra rano ujutro	323
15. Šejh-efendija	
Učinjena mi je velika nepravda.....	332
16. Gostionica <i>Binbom</i>	
Ne daj da te zakinu	343
17. Zavjera personala	
Ti se ni u šta ne miješaj	350
18. Posljednji dani u <i>Binbomu</i>	
Dvadeset hiljada ovaca	355

V DIO (mart 1994–2002)

1. Boza Kod badžanaka	
Častan posao od nacionalnog značaja.....	367
2. Dvije žene u maloj radnji	
Drugo brojilo, druga porodica.....	380
3. Ferhatom je prostrujala ljubav	
Pobjegnimo odavde.....	388
4. Dijete je svetinja	
Da ja umrem pa se ti oženi Samihom.....	397
5. Mevlud čuvar parkinga	
Pogled zbunjen i ispunjen krivnjom.....	409
6. Nakon Rajihe	
Niko se neće ljutiti na tebe ako budeš plakao	414
7. Arhiv potrošača struje	
Sulejman je u nevolji	421
8. Mevlud je u najudaljenijim mahalama	
Psi laju na one koji nisu naši	431

9. Uništiti noćni klub	
Je l' pošteno?.....	441
10. Mevlud je u policiji	
Cijeli je moj život prošao na tim ulicama.....	451
11. Namjera srca i namjera jezika	
Fatma još uvijek ide u školu.....	463
12. Fevzija bježi	
Neka mi oboje poljube ruku.....	477
13. Mevlud je sâm	
Vi potpuno odgovarate jedno drugom.....	487
14. Novi kvartovi, stari poznanici	
Je li to ista stvar?.....	495
15. Mevlud i Samiha	
Tebi sam pisao pisma.....	506
16. Kuća	
Bili smo jako pažljivi.....	511

VI DIO (srijeda, 15. april 2009)

Zgrada od dvanaest spratova	
Ti imaš pravo na gradsku rentu.....	519

VII DIO (četvrtak, 25. oktobar 2012)

Obrisi grada	
Ja mogu razmišljati samo dok hodam.....	539
Indeks likova	561
Hronologija	565

I DIO
(ČETVRTAK, 17. JUNI 1982)

“Nije običaj da se mlađa sestra udaje prije starije.”

Šinasi, Vjenčanje pjesnika

“Niko nije zaustavio u grlu riječ što će bit izgovorena, u žilama krv što će bit prolivena, u konaku djevojku što će bit ukradena.”

Narodna izreka iz Bejšehira (Oblast
Imreni)

MEVLUD I RAJIHA

NIJE LAKO UKRASTI DJEVOJKU

Ovo je priča o životu i snovima Mevluda Karataša, prodavača boze i jogurta. Rodio se 1957. godine, negdje u najzapadnijem dijelu Azije, u jednom siromašnom selu srednje Anadolije s pogledom na zamagljeno jezero u daljini. S dvanaest godina došao je u Istanbul i otad je stanovnik prijestolnice svijeta. S dvadeset pet ukrao je djevojku iz susjednog sela; bio je to čudan događaj koji mu je obilježio cijeli život. Vratio se u Istanbul, oženio i dobio dvije kćerke. Iako je bez predaha obavljao različite poslove, prodavao jogurt, sladoled, pilav¹ i konobario, nikada nije prestao da u večernjim satima obuzet čudnim mislima prodaje bozu po istanbulskim ulicama.

Naš junak Mevlud, bio je visok i snažan, može se čak reći lijepo građen i naočit. Kosa mu je bila svijetlosmeđa, pogled bistar i prodoran, a lice tako djetinje da bi uvijek raznježilo žene. Kako bi bolje razumjeli našu priču, s vremena na vrijeme podsjećat ću čitatelje na dvije osnovne Mevludove karakteristike: da je imao lice djeteta, ne samo u mladosti nego i nakon četrdesete, i da su ga žene oduvijek smatrale privlačnim. Ipak, neću vas morati podsjećati da je Mevlud uvijek bio optimist i dobronamjeran – po nekima čak naivan – jer ćete se i sami u to uvjeriti. Da su se čitatelji, kao ja, imali priliku upoznati s Mevludom, dali bi za pravo ženama koje su ga smatrale zgodnim i djetinjastim te bi i sami uvidjeli da ne pretjerujem samo zato da bih svoju priču učinio zanimljivom. Ovdje treba da kažem da nemam namjeru nimalo pretjerivati u ovoj knjizi koja se u potpunosti zasniva na stvarnosti i da ću se zadovoljiti navođenjem događaja u formi koja će pomoći da ih moji čitatelji bolje prate i razumiju.

¹ tur. pilav, jelo od riže (prim. prev.)

Da bih što bolje opisao život i snove našeg junaka, počet ću negdje iz sredine i prvo ispričati kako je Mevlud juna 1982. godine ukrao djevojku iz susjednog sela Gumušdere (oblast Bejšehir u Konji). Djevojku koja je pristala da s njim pobjegne Mevlud je prvi put ugledao prije četiri godine na svadbi u Istanbulu. Ženio se Korkut, stariji sin njegovog amidže, na Medžedijekoju 1978. godine. Mevlud nikada nije povjerovao u to da se svidio toj veoma lijepoj i mladoj (imala je trinaest godina) djevojci koju je vidio na svadbi. Ona je bila mlađa sestra Korkutove žene i prvi put je došla u Istanbul na vjenčanje svoje sestre. Tri godine Mevlud joj je slao ljubavna pisma, djevojka nije odgovarala, ali Korkutov brat Sulejman, koji je pisma dostavljao, stalno mu je davao nadu i ohrabriovao ga da nastavi.

I sada, dok se sprema da ukrade djevojku, Mevludu opet pomaže rođak Sulejman: Kamionetom marke Ford on se dovezao u selo u kojem je proveo djetinjstvo. Dva prijatelja su u tajnosti sačinila plan prema kojem je Sulejman trebao čekati Mevluda i djevojku u kamionetu, na mjestu sat vremena udaljenom od sela Gumušdere. Dok svi drugi budu mislili da je dvoje zaljubljenih otišlo u pravcu Bejšehira, on ih je trebao odvesti prema sjeveru, a zatim, nakon što pređu planine, ostaviti na željezničkoj stanici u Akšehiru.

Mevlud je nekoliko puta provjerio plan i dva puta krišom obišao ključna mjesta kao što su hladna česma, uski potok, drvećem obrasli brežuljak i bašta iza djevojčine kuće. Prije pola sata izašao je iz kamioneta kojim je upravljao Sulejman, ušao u seosko mezarje pokraj puta, pomolio se gledajući u kamene nišane i preklinjao Boga da sve prođe kako treba. Iako se nije usudio ni samom sebi to priznati, nije vjerovao Sulejmanu. Šta ako Sulejman automobilom ne dođe do česme gdje su se, prema dogovoru, trebali naći, pomislio je. Na kraju je samom sebi zabranio ovo strahovanje kako ga ne bi omelo u njegovom naumu.

Mevlud je na sebi imao plavu košulju i nove platnene pantalone kupljene u jednoj prodavnici na Bejoluu, njemu poznatoj još iz

vremena dok je išao u osnovnu školu i s ocem prodavao jogurt, te cipele koje je kupio u Sumerbanci prije nego što će otići u vojsku.

Čim se smračilo, Mevlud se približio ruševnom zidu. Stražnji prozor bijele kuće djevojčinog oca, Grbavog Abdurahmana, bio je u mraku. Stigao je deset minuta prerano i nikako se nije mogao smiriti uporno gledajući u neosvijetljeni prozor. Pomišljao je na one koji su u stara vremena, dok bi krali djevojke, upadali u zamku krvne osvete i ginuli ili bivali uhvaćeni, jer su se, bježeći noću, često gubili u mraku. Sjetio se i onih koji bi se osramotili kada bi djevojka u zadnjem trenutku odustala od bijega. Nestrpljivo je stajao sa strane. Počeo je uvjeravati samog sebe da će ga Bog sačuvati.

Zalajaše psi. U jednom trenu na prozoru se upalilo svjetlo, a onda opet ugasilo. Mevludovo srce počelo je ubrzano kucati. Krenuo je prema kući. Odjednom se začuo neki šum između stabala i djevojka šapatom izgovori njegovo ime:

“Mev-lu-de!”

Bio je to nježan glas nekoga ko je čitao njegova pisma iz vojske i imao povjerenje u njega. U tom trenutku Mevlud se prisjetio svojih maštanja o sreći, stotine pisama koja je napisao ispunjen ljubavlju i žudnjom, i predanosti cijelog svog bića da osvoji tu lijepu djevojku. Eto, na kraju ju je uspio pridobiti. Iako ništa nije mogao vidjeti, te čarobne noći krenuo je poput mjesečara prema mjestu odakle je dopirao glas.

Pronašli su jedno drugo u mraku. Bez imalo razmišljanja uhvatili su se za ruke i potrčali. Ali kada psi zalajaše, deset koraka dalje, Mevlud se zbunio i skrenuo s puta. Pokušao je instinktivno pronaći put prema naprijed, ali mu se u glavi sve zbrkalo. Drveće u noći sličilo je betonskim zidovima koji bi se na tren ukazali a onda opet nestali, i kao u nekom snu, brzo promakli pokraj njih.

Na kraju kozije staze Mevlud je, prema planu, krenuo uz brdo pred njima. Uski, krivudavi i među stijenama utrti put odjednom je postao potpuno strm kao da vodi nebu pod oblake. Penjali su se uz strminu skoro pola sata držeći se za ruke. S ovog mjesta su se vidjela svjetla Gumušderea, a malo iza njih i Džennetbunara u

kojem se rodio i odrastao. Vođen instinktom Mevlud je, u slučaju da ih neko prati, išao u smjeru suprotnom od onog što vodi do njegovog sela, pa čak i tajnog Sujemanovog plana.

Psi su još uvijek lajali kao ljudi. Mevlud je shvatio da je u selu postao stranac i da ga niti jedan pas više ne može prepoznati. Uskoro se iz Gumušderea začuo pucanj. Bez uzmicanja nastavili su istom brzinom, ali kada psi, koji su na tren utihnuli, ponovo zalajali, dvoje mladih potrčalo je nizbrdo. Granje i lišće su ih šamarali, a trnje se zarivalo u nogavice. Mevlud, obnevidio u mraku, stalno je mislio da će zapeti o stijene i pasti, ali se to ipak nije dogodilo. Bilo ga je strah pasa, ali je shvatio da Bog čuva njega i Rajihu i da će njih dvoje u Istanbulu živjeti sretno.

Kada su, trčeći bez daha, stigli do puta za Akşehir, Mevlud je bio siguran da nisu zakasnili. Ako Sulejman sada dođe svojim kamionetom, niko mu više neće moći oduzeti Rajihu. Svako pismo koje je napisao, Mevlud je započinjao razmišljajući o lijepom djevojčinom licu, njenim očima koje nikako nije mogao zaboraviti, a na početku svake stranice s posebnom pažnjom je ispisivao njeno lijepo ime – Rajiha. Ta sjećanja ga ispuniše radošću od koje mu se ubrzao korak.

Sada u mraku nikako nije mogao vidjeti djevojku koju je ukrao. Želio ju je barem dotaći i poljubiti, ali Rajiha ga je lagano zaustavila zavežljajem koji je nosila u rukama. Mevludu se to svidjelo. Odlučio je da prije braka neće dotaći djevojku s kojom će proveći ostatak svog života.

Držeći se za ruke, prešli su preko malog mosta na potoku Sarp. Rajihina ruka bila je lagana i nježna, poput neke majušne ptice. S potoka uz huk vjetra stizao je hladan zrak ispunjen mirisom lovora i timijana.

U noći je bljesnula ljubičasta svjetlost, a zatim je zagrmjelo. Iako se uplašio da će ih prije dugog putovanja vozom uhvatiti kiša, Mevlud ipak nije ubrzao korak.

Deset minuta kasnije, u daljini pokraj stare česme ugledali su stražnja stop svjetla Sulejmanovog kamioneta. Mevludu je od ra-

dosti zastao dah. Ljutio se na sebe što je posumnjao u Sulejmana. Počela je kiša. Radosno potrčase, iako su oboje već bili veoma umorni, a svjetla Forda mnogo dalje nego što su mislili. Kada su konačno stigli do kamioneta, bili su potpuno mokri od kiše koja se vrlo brzo pretvorila u pljusak.

Rajiha se sa zavežljajem smjestila u stražnji, neosvijetljeni dio kamioneta. Mevlud i Sulejman još su ranije tako isplanirali: da Rajiha ne bi vidjela i prepoznala Sulejmana, ali da je i policija ne bi pronašla u slučaju da se pročuje da je pobjegla.

Sjedajući naprijed, Mevlud reče: “Sulejmane, brate, ovo ti nikada neću zaboraviti!” Nije se mogao suzdržati i čvrsto je zagrlio rođaka.

Kako mu Sulejman nije uzvratio istim oduševljenjem, on je pomislio da ga je povrijedio jer je posumnjao u njegovu odanost.

“Zakuni se da nikome nećeš reći da sam ti pomogao”, rekao je Sulejman.

Mevlud se zakleo.

“Djevojka nije zatvorila stražnja vrata”, rekao je Sulejman. Mevlud je izašao i krenuo ka zadnjoj strani kamioneta u mraku. Dok je zatvarao prtljažnik, iznad djevojke sijevnu munja te se, poput uspomena iz najranijeg djetinjstva, osvijetli cijeli krajolik, nebo, planine, stijene i drveće. Prvi put tada Mevlud je izbliza vidio lice žene s kojom će provesti život.

Kasnije u životu često će se prisjećati tog trenutka i čudnog osjećaja.

Nakon što je kamionet krenuo, Sulejman mu je pružio krpu izvađenu iz pretinca i rekao: “Uzmi ovo da se posušite.” Mevlud pomirisa krpu i uvjerivši se da nije prljava, dodade je djevojci kroz otvor prema stražnjem dijelu kamioneta.

Dosta kasnije Sulejman mu reče: “Ti se nisi posušio, a nemam drugu krpu.”

Dok je kiša lupala po krovu automobila, a brisači se micali uz čudno cvilenje, Mevlud je znao da idu prema nekoj dubokoj tishini. Gust mrak obavijao je šumu osvijetljenu blijedonarandžastim

svjetlom kamioneta. Mnogo puta je čuo da se iza ponoći vukovi, kojoti i medvjedi nalaze s duhovima podzemlja, a i sâm Mevlud se često noću na istanbulskim ulicama susretao sa sjenkama šejtana i mitskih bića. Bio je to mrak podzemnog svijeta u koji džini oštarih repova, divovi velikih nogu i rogati kiklopi odvođe izgubljene i bespomoćne grešnike.

“Šutiš”, obratio se Sulejman Mevludu.

Mevlud je shvatio da tone u čudnu tišinu koja će trajati godinama.

I dok je nastojao otkriti kako je upao u klopku koju mu je život postavio, nalazio je logično objašnjenje: “Ovo se dogodilo zato što su psi zalajali, a ja pogriješio put u mraku.” Jako dobro je znao da to nije istina, ali je, htio ne htio, u to vjerovao jer tako je nalazio utjehu.

“Muči li te nešto?”, upitao je Sulejman.

“Jok.”

Svjetla kamioneta koji je usporavao na krivinama blatnjavog, uskog puta osvjetljavala su stijene, duhove stabala, nejasne sjene i tajanstvene oblike, a Mevlud je sva ta čuda posmatrao s velikom pažnjom nekoga ko je dobro znao da ih neće zaboraviti do kraja života. Čas bi se uspinjali krivudavim putem, čas se spuštali ili tiho poput lopova prolazili kroz sela izgubljena u blatu. U selima bi lajali psi, a onda ponovo počinjala mrtva tišina tako da Mevlud nije mogao razaznati potiče li ta čudnovatost iz svijeta koji ga okružuje ili iz njegove glave. U mraku je vidio sjene mitskih ptica. Vidio je i nerazumljiva slova ispisana čudnim linijama, tragove šejtanske vojske koja je prije mnogo vjekova prošla ovim pustim krajevima. Vidio je i sjene onih koji su zbog počinjenih grijehova pretvoreni u kamen.

“Nemoj da bi se popišmanio”, kazao je Sulejman. “Nemaš se čega bojati. Niko nije krenuo za vama. Vjerovatno su svi, osim starog Grbavca, znali da je djevojka pobjegla. Mene nipošto ne spominji. Tad će biti lako pridobiti grbavog Abdurahmana. Za mjesec-dva oboma će vam oprostiti. Neće stići ni kraj ljeta, a ti ćeš s mladom otići da mu poljubiš ruku.”

Dok su skretali na oštroj okuci sred strme uzbrdice, zadnji točkovi zaglaviše u blatu. Mevlud na tren pomisli kako je sve gotovo i da će se, kao da se ništa nije dogodilo, Rajiha vratiti u svoje selo, a on u Istanbul.

Ali kamionet je nastavio dalje.

Sat kasnije njegovi farovi osvijetlili su rijetke kuće, uske ulice kasabe Akşehir. Stanica je bila na drugom kraju, izvan grada.

“Ne odvajajte se jedno od drugog”, rekao im je Sulejman dok ih je ostavljao na željezničkoj stanici u Akşehiru. Pogledao je djevojku koja je sa zavežljajem u ruci čekala u mraku. “Da ne izlazim iz auta, nek me ne vidi. Sad sam i ja odgovoran za ovo. Rajihu ćeš usrećiti, je l’ tako Mevlude? Ona je sad tvoja žena, nema vam nazad. Malo se pritajite u Istanbulu.”

Mevlud i Rajiha gledali su za Sulejmanovim kamionetom sve dok se njegova zadnja crvena stop svjetla nisu izgubila u mraku. Ušli su u staru zgradu akşehirske željezničke stanice, ali više se nisu držali za ruke.

Unutra je sve blještalo pod fluorescentim svjetlima. Mevlud u jednom trenutku izbliza pogleda u lice djevojke koju je ukrao, ovaj put vrlo pažljivo, te skrenu pogled kada je postao siguran u ono što je vidio još dok je zatvarao vrata stražnjeg dijela kamioneta i u šta nikako nije mogao povjerovati.

Ovo nije bila djevojka koju je vidio na svadbi starijeg sina svog amidže, Korkuta. Bila je to njena starija sestra koja je sjedila pokraj nje. Mevludu su na svadbi pokazali lijepu djevojku, a umjesto nje poslali mu njenu sestru. Shvativši da je prevaren, Mevluda obuze stid, više nije mogao ni pogledati u lice djevojke za koju nije bio siguran ni da se zove Rajiha.

Ko li se s njim tako poigrao? Dok je išao prema šalteru stanične zgrade, činilo mu se da to ne odzvanjaju njegovi vlastiti koraci već nečiji tuđi. Stare željezničke stanice Mevluda će do kraja života podsjećati na tih nekoliko minuta.

Kao u snu kupio je dvije karte za Istanbul.

“Sad stiže”, rekao je službenik. Ali voz nije došao. Sjedili su na rubu klupe u čekaonici prepunoj korpi, paketa, kofera i umorne gomile ljudi i nisu progovarali ni riječi.

Mevludu je stalno bilo na pameti da Rajiha ima stariju sestru ili, ako ništa, da postoji lijepa djevojka koju je zvao “Rajiha”. Jer ova djevojka se zvala Rajiha. Sulejman ju je maločas tako nazvao. I Mevlud je, obraćajući joj se s Rajiha, pisao ljubavna pisma mada je pritom mislio na nekog drugog ili barem, na neko drugo lice. Mevlud pomisli kako ne zna ni ime lijepe mlađe sestre. Nije mu bilo jasno kako je prevaren, čak se i ne sjeća, vjerovatno je i to dio zamke koja je izazvala ovo čudno stanje u njegovoj glavi. Dok su sjedili na klupi, samo je gledao u Rajihinu ruku. Ta ruka koju je maločas u svoj zaljubljenosti stisnuo i za koju je u svojim ljubavnim pismima pisao da je ima namjeru uzeti, bila je vrlo lijepa, pravilno oblikovana ruka. Poslušno je stajala na njenom krilu i samo bi povremeno popravljala rubove zavežljaja ili suknje.

Mevlud je ustao i kupio dvije bajate pogače iz bifea na staničnom trgu. Vraćajući se, još jednom je pažljivo izdaleka pogledao Rajihino lice i pokrivenu glavu. Nije to bilo lijepo lice što ga je vidio na Korkutovoj svadbi na koju je otišao uprkos protivljenju svog rahmetli oca. Još jednom se uvjerio u to da Rajihu vidi, odnosno primjećuje prvi put u životu. Ali kako se ovako nešto dogodilo? Je li Rajiha bila svjesna da Mevlud piše pisma misleći na njenu mlađu sestru?

“Hoćeš li?”

Rajihina lijepo oblikovana ruka se ispružila i uzela pogaču. Mevlud je na licu djevojke primijetio izraz zahvalnosti, ali ne i uzbuđenje zaljubljenih u bijegu.

Rajiha je, kao da čini grijeh, polako i pažljivo jela, a Mevlud je sjeo pokraj nje. Krajičkom oka posmatrao je njene pokrete. Iako mu se baš nije jelo, i on je pojeo bajatu pogaču ne znajući šta bi drugo radio.

Sjedili su i šutjeli. Mevlud se osjećao kao dijete koje misli da vrijeme nikako neće proći i da se škola nikad neće završiti. Ne-

prestano je razmišljao šta je to u prošlosti skrivio što bi uzrokovalo ovu neugodnu situaciju.

U sjećanje mu se stalno vraćala svadba na kojoj je vidio lijepu sestru kojoj će kasnije pisati pisma. Njegov otac, rahmetli Mustafa, nikako mu nije dozvoljavao da ode na tu svadbu, ali Mevlud je pobjegao iz sela i otišao u Istanbul. Je li ovo trebala biti kazna za njegov grijeh? Mevludovo vraćanje u prošlost, upravo kao farovi na Sulejmanovom kamionetu, tražilo je među napola mračnim uspomnama i sjenama njegovog dvadesetpetogodišnjeg života nešto što će osvijetliti ovu situaciju.

Voz nije dolazio. Mevlud je opet ustao i otišao do bifea koji je sada bio zatvoren. Dvije kočije čekale su da do grada odvezu putnike koji će izaći iz voza, jedan od kočijaša je pušio. Beskrajna tišina vladala je cijelim prostorom. Prišao je ogromnom stablu platana odmah pored stare stanične zgrade.

Ispod drveta stajala je ploča osvijetljena snopom svjetlosti sa zgrade:

MUSTAFA KEMAL ATATURK,
OSNIVAČ NAŠE REPUBLIKE,
PRILIKOM DOLASKA U AKŠEHIR
1922. GODINE, POPIO JE KAFU
ISPOD OVOG STOLJETNOG PLATANA.

Na časovima historije u školi ime Akšehira se spominjalo nekoliko puta i Mevlud je shvatio značaj te susjedne kasabe u turskoj historiji, ali se sada nikako nije sjećao tih informacija s naptisa. Krivio je samog sebe zbog neznanja. U školi se nije dovoljno potrudio da bude učenik kakvog su priželjkivali nastavnici. Možda je u tome bila njegova greška. Imao je dvadeset pet godina i optimistično je mislio da će moći ispraviti svoje nedostatke.

Vratio se da sjedne pokraj Rajihe i dok je to činio, još jednom ju je pogledao. Ne, nije se sjećao ni da ju je izdaleka vidio na svadbi prije četiri godine.

Našli su prazan vagon u zamagljenom, bučnom vozu koji je zakasnio četiri sata. Premda u kupeu nije bilo nikoga, Mevlud nije sjeo nasuprot već pokraj Rajihe. Kada bi se voz za Istanbul, naišavši na skretnice ili oštećene tračnice, zaljuljao, njihove ruke ili ramena bi se dotaknuli. Mevludu je čak i to bilo čudno.

Otišao je do WC-a gdje je kao i u djetinjstvu osluškivao zvuk iz šupljine WC-šolje. Zatim se vratio i zatekao djevojku da spava. Kako može mirno spavati u noći kad je pobjegla od kuće? "Rajiha, Rajiha!", prošaputao joj je na uho. Djevojka se probudila sasvim prirodno, kao neko ko se zaista zove Rajiha i slatko se nasmiješila. Mevlud šutke sjede pokraj nje.

Gledali su kroz prozor vagona poput sredovječnog bračnog para koji više nema o čemu razgovarati. Tu i tamo ugledali bi ulične svjetiljke neke kasabe, farove automobila na nekom sporednom putu, crvena i zelena svjetla željezničkih signala, ali uglavnom, zbog mrklog mraka nisu mogli vidjeti ništa osim vlastitog odraza na staklu.

Dva sata kasnije, u svitanje, Mevlud je primijetio da Rajiha plače. U kupeu nije bilo nikoga i voz je bučno jurio kroz ljubičasto plavetnilo okruženo vrletima.

"Želiš li se vratiti kući?", upitao ju je Mevlud. "Jesi li se pokajala?"

Ona je zaplakala još grčevitije. Mevlud joj je nevješto stavio ruku na rame, ali ne mogavši se opustiti, ponovo je podiže. Rajiha je bolno i dugo plakala, a Mevlud je osjećao krivnju i kajanje.

"Ti mene ne voliš", reče Rajiha dosta kasnije.

"Zašto?"

"Tvoja pisma bila su puna ljubavi, prevario si me. Jesi li zaista ti napisao ta pisma?"

"Sva pisma sam ja napisao", odgovorio je Mevlud.

Ali Rajiha je nastavila plakati.

Sat kasnije, na stanici Afjonkarahisar Mevlud potrča iz voza da bi u bifeu kupio hljeb, tri pašetice sa sirom i jedan paket keksa. Dok je voz prolazio pokraj Aksu Derea, doručkovali su pijujući čaj koji je na tacni nosio i prodavao neki mladić. Mevludu je priči-

njavalo zadovoljstvo da posmatra kako Rajiha kroz prozor gleda gradove, stabla topole, traktore, zaprežna kola, djecu dok igraju fudbal, rijeke koje teku ispod željeznih mostova. Cijeli svijet, baš sve bilo je čudnovato.

Voz je prolazio između stanica Alajur i Ulukoj, a Rajiha je utonula u san i naslonila glavu na Mevludovo rame. Nije mogao samome sebi sakriti da je zbog toga osjetio radost, ali i odgovornost. Dva žandara i jedan starac ušli su u kupe i sjeli. Električne stubove, kamione na asfaltiranim putevima, nove betonske mostove Mevlud je doživljavao kao znakove napretka i razvoja zemlje, ali političke parole ispisane na zidovima fabrika i sirotinjskih kvartova nisu mu se sviđale.

Nešto kasnije i Mevluda je svladao san.

Pri zaustavljanju voza u Eskişehiru, oboje se probudiše i na tren uznemiriše misleći da će ih žandari uhapsiti, a zatim se s olakšanjem nasmiješiše jedno drugom.

Rajiha je imala iskren osmijeh. Čovjek nikad ne bi pomislio da nešto krije. Lice joj je bilo jasno, pravilno, bistro. Mevlud se opirao mislima što su mu govorile da je ona u dosluhu s onima koji su ga nasamarili, jer kada bi joj pogledao u lice nije se mogao oteti utisku da je djevojka u svemu tome nedužna.

Dok se voz približavao Istanbulu, razgovarali su o velikim fabrikama nanizanim uz put, plamenu koji je gorio iz visokih dimnjaka rafinerije nafte u Izmitu te o tome koliko su veliki teretni brodovi i ko zna na koji kraj svijeta će otići. Rajiha kao i njene sestre, završila je osnovnu školu. Bez velikih poteškoća mogla je nabrojati imena dalekih zemalja na morskoj obali. Mevlud je bio ponosan na nju.

Iako je prije četiri godine bila u Istanbulu na vjenčanju svoje sestre, Rajiha je skromno upitala: “Je li ovo Istanbul?”

“Da, Kartal se već može smatrati Istanbulom”, odgovorio je Mevlud s nadmenošću dobro upućenog. “Ali ima još.” Pokazao joj je Prinčevske otoke s druge strane. Jednom će ih svakako obići.

Ali to za kratkog Rajihinog života nikada nisu uradili.